

31. mars 2009

Endurreisn íslensks efnahagslífs

Íslenskt efnahagslíf hefur glímt við mikla erfiðleika að undanfögnu. Ég trúi því hins vegar að með aðgerðum sem gripið hefur verið til eða eru í undirbúningi hafi grunnur að endurreisn verið lagður. Eins og ég sagði í ræðu sem ég flutti 27. febrúar sl., daginn sem ég tók við embætti, hefur Ísland því miður orðið ímynd þess hversu alvarleg áhrif hin alþjóðlega fjármálakreppa getur haft, en jafnframt trúi ég því að Ísland verði áður en langt líður fyrirmynd annarra ríkja um það hvernig ná megi skjótum efnahagsbata. Reynsla mín af því að takast á við bankakreppuna, gjaldmiðilskreppuna og skuldakreppuna í Noregi í byrjun tíunda áratugar síðustu aldar, og við að takast á við skuldakreppu sænska ríkisins á miðjum tíunda áratugnum er að viðsnúningur af þessu tagi sé mögulegur. Forsendan fyrir góðum árangri í þeim efnum eru samstilltar og þróttmiklar aðgerðir.

Eftir sem áður er margt sem þarfnast lagfæringar. Í daglegri umræðu er sjónum beint að einstaka þáttum og að atburðum líðandi stundar. Þess vegna tel ég gagnlegt að gera grein fyrir heildarmyndinni til þess að ýta undir almenna umræðu um stefnuna í efnahags- og peningamálum.

Fjórir samhangandi þættir

Að mínu mati mun endurreisn efnahagslífsins grundvallast á fjórum mikilvægum þáttum (sjá meðfylgjandi mynd): 1) Aðlögun í raunhagkerfinu, 2) peningastefnu sem stuðlar að stöðugleika, 3) styrkingu ríkisfjármála til næstu ára, og 4) endurreisn skilvirks fjármálakerfis.

Hvað fyrsta atriðið varðar hefur verðbólga hjaðnað ört. Þá hefur viðsnúningur orðið í utanríkisviðskiptum sem mun efla hagkerfið til framtíðar. Svo virðist sem verulega hafi dregið úr verðbólguþrýstingi og spáir Seðlabanki Íslands því að verðbólgan verði komin niður í 2,5% á fyrri hluta ársins 2010. Hvað annað atriðið varðar hefur peningastefnan það að markmiði að ná stöðugleika, en styðja við efnahagsbata með því að lækka vexti eftir því sem markmiðið um stöðugleika leyfir. Fyrsta skrefið á vaxtalækkunarferlinu var stigið 19. mars sl. þegar peningastefnunefnd Seðlabankans ákvað að lækka vexti um eina prósentu. Jafnframt var tilkynnt að næsta vaxtaákvörðun yrði tekin 8. apríl nk. Í ljósi mikilla skulda heimila og fyrirtækja, sem eru að hluta verðtryggðar og að hluta gengistryggðar, leggur Seðlabankinn

höfuðáherslu á að ná niður verðbólgunni og að tryggja stöðugt gengi krónunnar.

Nauðsynlegt er að skipulega sé unnið að því að draga úr halla í rekstri ríkissjóðs og ná þar fram afgangi. Á sama hátt verður að vinna samkvæmt áætlun að ýmsum samningum sem varða fjármálageirann, að endurskipulagningu hans og endurfjármögnun, því efnahagslífið þarf nauðsynlega á að halda traustum fjármálastofnunum með góða lausafjárstöðu.

Næstu mánuðir skipta sköpum

Næstu mánuðir geta orðið krefjandi en þeir skipta sköpum fyrir stjórnvöld, fyrirtæki og stofnanir við að ná ofangreindum markmiðum. Hins vegar verður uppskeran þeim mun ríkulegri þegar gerðar hafa verið nauðsynlegar breytingar og búið verður að ljúka þeim ferlum og áætlunum sem unnið er eftir. Það mun koma í ljós að skuldir ríkissjóðs hafa aukist verulega frá því sem var fyrir bankakreppuna. Eftir sem áður mun hrein skuldastaða ríkissjóðs líklega verða nálægt meðaltali Evrópuríkja og því ætti ekki að vera nein sérstök ástæða fyrir tiltölulega háu skuldaálagi á íslensk skuldabréf. Samtímis hefur þá verið lagður grunnur að endurreisn bankakerfisins. Þess er vænst að þessum aðgerðum og breytingum verði lokið áður en sumar gengur í garð.

Þegar þessari grunnvinnu er lokið er tímabært að horfa til framtíðar. Þá hefur verið lagður grunnur að endurreisn efnahagslífsins, og leggja verður áherslu á hagvöxt fyrir tilstuðlan aukins útflutnings, en varanlegur afgangur í viðskiptum við útlönd er forgangsverkefni. Erlend lántaka fyrirtækja, heimila og bankastofnana hefur haft í för með sér að skuldir þjóðarbúsins í heild hafa aukist mjög og af þeim þarf að greiða.

Mörg jákvæð teikn á lofti

Hið jákvæða í þessu fyrir Íslendinga er, eins og þið vitið, að hér á landi býr ein vinnufúsasta og verkfærasta þjóð í Evrópu. Hún mun njóta þess að búa að góðum fiskimiðum, og fiskveiðar og fiskiðnaður Íslendinga eru í fremstu röð í heiminum. Þá er hér framúrskarandi vettvangur fyrir ferðaiðnað, endurnýjanlega orku og iðnað sem á henni byggist, auk þess sem hagkerfið er mun fjölbreyttara en margir útlendingar gera sér grein fyrir.

Með réttum aðgerðum ættum við því að geta treyst því að hægt verði að efla hagvöxt. Þetta eru vissulega krefjandi tímar fyrir alla, og hin

alþjóðlega fjármálakreppa gerir okkur ekki auðveldara um vik heldur eykur mjög á óvissuna.

Seðlabanki Íslands er ábyrgur fyrir hluta þeirra stefnumiða sem hér hefur verið lýst. Það á einkum við um peningastefnuna. Að auki munum við, um leið og við byggjum á skilgreindu hlutverki Seðlabankans og sjálfstæði hans eins og því er lýst í lögum um bankann, eiga eins nána samvinnu og hægt er við aðrar opinberar stofnanir, samtök og fyrirtæki í því skyni að skapa traustan grundvöll að endurnýjuðum vexti og stöðugleika.

Svein Harald Öygard
seðlabankastjóri